

z największych zbrodniarzy w dziejach" oraz wypowiedź w jednym z dzienników niemieckich, że od 1945 r. jego „proces jest jednym z najstraszniejszych” — mają swoistą wymowę*.

Edward Serwański

ZMARŁ EDUARD VON WINTERSTEIN

Dnia 22 lipca 1961 r., dziesięć dni przed ukończeniem 90-tego roku życia, zmarł w Berlinie nestor scen teatralnych NRD, wybitny i bardzo popularny aktor Eduard von Winterstein.

Eduard Freiherr von Wangenheim, znany pod pseudonimem Eduarda von Winterstein, urodził się w Wiedniu w r. 1871. Mając 18 lat otrzymał pierwsze *engagement* w Teatrze Książęcym w miasteczku Gera i odtąd przez 72 lata pozostaje wierny teatrowi. Zaczynał jak większość jego wybitnych kolegów od statystowania. Właściwym debiutem aktorskim była rola Tellheima w dramacie Lessinga „Minna von Barnhelm”. Winterstein był już wtedy w Berlinie. Od r. 1895 był mianowicie aktorem berlińskiego Schiller Theater. W tym okresie występował on wyłącznie w dramatach klasycznych, kreując takie role jak Ferdynanda w „Intrydze i miłości” Schillera, księcia Kentu w „Królu Learze” oraz Horatia w „Hamlecie”.

Dalszymi etapami działalności scenicznej Wintersteina były występy w zespole Ottona Brahmisa, a następnie w teatrze Maxa Reinhardta. Temu ostatniemu zawdzięcza Winterstein osiągnięcie pełni rozwoju zarówno pod względem rzemiosła artystycznego, jak również wykształcenia własnej osobowości. Wielki talent aktorski Eduarda von Wintersteina toruje w tym okresie drogę na sceny niemieckie twórczości Gorkiego, Ibsena i Gerharta Hauptmanna¹. Winterstein nie schodził ze sceny, chociaż wokół zmieniały się rządy i ustroje. Rządy cesarzy niemieckich, I wojna światowa, Republika Weimarska miały, podczas gdy aktor ten ze scen teatralnych przypominał swojemu narodowi humanistyczne tradycje myśli niemieckiej. Wytrwał na swoim posterunku do r. 1938. Wierny zasadom swego mistrza Maxa Reinhardta, Winterstein opuszcza Deutsches Theater, z którego sceny nie może już dawać wyrazu swojej postawie, i wycofuje się w stan, jakże dobrze znany jego wybitnym niemieckim kolegom, a okreś lany mianem „wewnętrznej emigracji” (*innere Emigration*).

Jednym z pierwszych aktorów niemieckich, którzy po r. 1945 wrócili na sceny teatralne, był 74-letni wówczas Eduard von Winterstein. Występuje w rolach brata zakonnego, a później Natana w dramacie Lessinga „Natan Mędrzec”, proboszcza w dramacie Friedricha Wolfa „Thomas Müntzer”, w „Wilhelmie Tellu” Schillera kreuje Attinghausena, we „Fiesco” gra Andreasa Dorię oraz robotnika w dramacie Hausera „Prozess Wedding”. Szczytowymi osiągnięciami aktorskimi Wintersteina są kreacje Natana i prof. Sonnenbrucha².

1 X 1959 r. Eduard von Winterstein obchodził jubileusz 70-lecia pracy aktorskiej.

* Opracowano na podstawie materiałów Archiwum Prasowego NRD—NRF Instytutu Zachodniego: Historia Niemiec nowoczesna. Dzieje okupacji niemieckiej, dz. 13, Procesy, t. II, Sprawa nr 31 — Karl. Chmielewski.

¹ Generationen werden von ihm lernen — Aus der Rede des Ministers für Kultur, Hans Bentzien auf dem Trauerakt für Eduard von Winterstein am 27. Juli 1961, „Neues Deutschland“ z 28 VII 1961.

² Herbert Ihering, Erfülltes Künstlerleben, „Berliner Zeitung“ z 25 VII 1961; M. Heidicke, Humanistisches Theater“, „Berliner Zeitung“ z 8 VII 1961.

Minister Kultury NRD Aleksander Abusch pisał z tej okazji m. in.: „Czcimy w Panu humanistę-aktora, którego etyka może być wzorem dla pokoleń aktorskich Niemiec”³.

Eduard von Winterstein odznaczony Srebrnym Orderem Zasłużonych był członkiem zwyczajnym Niemieckiej Akademii Sztuk Pięknych oraz wielokrotnym laureatem nagród państwowych NRD. Z okazji ukończenia 90-tego roku życia władze NRD zamierzały udekorować Eduarda von Wintersteina Orderem Bohatera Pracy.

Śmierć tej miary aktora co Eduard von Winterstein jest bolesnym ciosem dla świata teatralnego NRD.

Teresa Piotrowiak

³ Hans Ulrich Eylau, Ein Leben für die Kunst — Zu Eduard von Wintersteins siebzig-jährigem Bühnenjubiläum, „Berliner Zeitung“ z X 1959.